

АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА ПО ЗАЩИТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2012-2016 Г.

Николай Крушков*

Увод

Българското законодателство предвижда три генерални способа за защита на интелектуалната собственост – гражданскоправен, наказателноправен и административноправен. Динамиката в резултатите от дейността на компетентните власти от една страна, както и динамиката на активността на лицата за създаване на иновативни продукти и тяхната пазарна реализация, показват тенденции, на основата на които могат да се направят изводи и заключения за степента на защита, но и за привлекателността и иновативността на българския пазар и икономиката на страната като цяло.

Обхватът на изследването включва:

- наказателноправната защита – на основата на резултатите от правоприлагането на чл.172а-174 от Наказателния кодекс (деянията обявени за престъпления срещу интелектуалната собственост), като разглежда резултатите на МВР: полиция, противодействие на организираната престъпност и гранична полиция, и резултатите от дейността на окръжните съдилища в страната;
- административноправната защита – на основата на резултатите от административно-наказателната дейност на Патентното ведомство на Република България (ПВ) и Министерството на културата;
- активността на физическите и юридическите лица в търсенето на закрила на резултатите от своя творчески труд (за физическите лица) и развойно-иновативната дейност (за юридическите лица), на основата за заявките за регистрация на обекти на индустриална собственост в ПВ и комерсиализацията на обектите на художествена собственост;
- не се изследва гражданскоправната защита.

---

* Николай Крушков е магистър по право и доктор по икономика, главен асистент и научен секретар на катедра „Творчески индустрии и интелектуална собственост“ на УНСС. Работил е повече от двадесет години в системата на националната и корпоративна сигурност, от които последните десет години на ръководна длъжност, e-mail: nkrushkov@mail.bg

Изследването включва както областта на индустриалната собственост (изобретения, полезни модели, марки, промишлени дизайн и др.), така и областта на художествената собственост (издаването на книги и вестници, създаването на филми, сценични произведения, радио и телевизионни програми) и е с петгодишен ретроспективен период, като проучва динамиката на изследваните показатели за 2012, 2013, 2014, 2015 и 2016 години.

Целта на изследването е да се направят статистически и научно обосновани изводи и заключения за тенденциите в националната икономика, свързани със зависимостта ѝ от ново знание, както в материалната, така и в нематериалната сфера.

Задачите за постигането на целта се свързват с идентифицирането на:

- измерими годишни показатели за резултатността на държавните институции, призвани да прилагат защитата на интелектуалната собственост в страната;
- измерими годишни показатели за активността на физическите и юридическите лица в търсенето на закрила на своите творчески резултати (за физическите лица) и развойна и иновативна дейност (за юридическите лица);
- основните тенденции в традиционните и творческите индустрии, проявени именно на основата на активността в развойната и иновационната дейност и на резултатите в системата за защита на интелектуалната собственост, гарантираща възвръщаемостта на вложения творчески труд.

Обект на изследване е интелектуалната собственост в България в периода 2012-2016 година.

Предмет на изследване са активността на физическите лица и фирмите при създаването на интелектуална собственост, както и резултатите в дейността на компетентните държавни институции в реализирането на защитата на интелектуалната собственост за същия период: 2012-2016 година.

Анализът на дейността по защита на интелектуалната собственост в България в периода 2012-2016 година е основан на изследването на динамиката на няколко показателя:

- Резултатите в наказателноправната защита на интелектуалната собственост;
- Резултатите в административноправната защита на интелектуалната собственост;
- Статистическите данни за заявителската активност на физическите и юридическите лица в областта на индустриалната собственост:
  - закрилата с патент за изобретение или закрилата на полезен модел,
  - закрилата чрез промишлен дизайн,
  - закрилата в областта на марките,

- Творческо-икономическа активност в областта на художествената собственост:
  - Издадени книги и брошури,
  - Издадени вестници,
  - Кина, екрани, прожекции,
  - Радиооператори и предавания,
  - Театри, зрителски места, представления, посетители,
  - Музеи, концерти, изложби,
  - Телевизионни оператори.

Раздел I.

Наказателноправна защита на интелектуалната собственост

Наказателният кодекс на Република България предвижда следните състави, които имат отношение към защитата правата върху интелектуална собственост в страната:

ОСНОВНИ ВИДОВЕ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ СРЕЩУ ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ

- Неразрешено използване на защитени обекти на авторското право (**чл. 172а, ал. 1, НК**);
- Неразрешено държане на защитени обекти на авторското право или матрица за възпроизвеждане (**чл. 172а, ал. 2, НК**);
- Повторно неразрешено използване и държане на обект на авторското право (**чл. 172а, ал. 31, НК**);
- Неразрешено използване на защитени обекти на индустриална собственост (**чл. 172б, ал. 1, НК**);
- Плагиатство в литературата, науката, изкуството (**чл. 173, ал. 1, НК**);
- Регистриране от свое име на чужд обект на индустриална собственост (**чл. 173, ал. 2, НК**);
- Злоупотреба със служебно положение и включване като съавтор, без участие в творческата работа (**чл. 174 НК**).

Министерството на вътрешните работи регистрира всички случаи, в които има достатъчно данни за извършено престъпление в досъдебната фаза, разследва под надзора на прокуратурата и при наличие на доказателствен материал в досъдебното производство, прокуратурата повдига и поддържа обвинението в съдебната фаза на процеса.

Таблица 1. Брой регистрирани престъпления срещу интелектуалната собственост в България (2012 – 2016 г.)

Години	Чл. 172а, ал. 1, НК	Чл. 172а, ал. 2, НК	Чл. 172б, ал. 1, НК	Чл. 173, ал. 1, НК	Чл. 173, ал. 2, НК	Чл. 174, НК
2012	8	0	207	0	0	0
2013	36	2	387	0	0	0
2014	19	1	290	0	0	0
2015	28	1	304	0	0	0
2016	26	0	250	0	0	0

Източник: МВР, 2017

Изводите от приложената динамика на статистическите данни имат различни нюанси. Престъпления МВР регистрира основно в две направления – за неразрешено използване на художествена собственост и за неразрешено използване на индустриална собственост. Напълно отсъстват в регистрите за изследвания петгодишен период престъпления като „плагиатство“ (чл.173 НК) и „натрапено съавторство“ (чл.174 НК). Най-много престъпления за изследвания период се регистрират за деяния по смисъла на чл. 172б от НК – за неразрешено използване на обекти на индустриална собственост (средно около 290 годишно) и по-специално за неразрешено използване на търговска марка. След това, като брой престъпления, са тези срещу художествената собственост (средно около 30 годишно). Отчетливо видна е тенденцията, според която престъпленията срещу художествената собственост са близо 10 пъти по-малко на годишна база от броя на престъпленията срещу индустриалната собственост.

Важно е да се посочи още, че делата в съдебна фаза за престъпления срещу интелектуалната собственост са значително по-малко от регистрираните от МВР престъпления по съответните състави от Наказателния кодекс. Причините са известни: МВР не винаги успява да разкрие извършител, също така – част от проверките, които МВР извършва при съмнения за нарушени права върху интелектуална собственост, са административни (съвместно с Патентното ведомство или с министерството на културата), за които предвиденото наказание е глоба и имуществена санкция, без да се стига до съд, заради по-ниската степен на обществена опасност на деянието.

Таблица 2. Брой съдебни дела по видове престъпления срещу интелектуалната собственост (2012 – 2016 г.)

Окръжни съдилища	Чл. 172а, ал. 1, НК	Чл. 172а, ал. 2, НК	Чл. 172а, ал. 3, НК	Чл. 172б, ал. 1, НК	Чл. 173, ал. 1, НК	Чл. 173, ал. 2, НК	Чл. 174, НК
Благоевград	1						
Бургас	4						
Варна	1						
В. Търново				1			
Враца	2						
Кърджали							
Кюстендил		1					
Ловеч							
Пазарджик	1						
Плевен							
Пловдив	4						
Разград	1						
Силистра							
Сливен	3		4				
Смолян	1						
София област							
Ст. Загора	4						
Хасково				1			
Шумен	2						
Ямбол			1				
Софийски градски съд	8	3	2	1			
Общо дела (по чл. от НК)	32	4	7	3	0	0	0
Общо дела	46						

Източник: Практика на окръжните съдилища, система АПИС, 2017

Таблица 3. Произнасяния на окръжните съдилища по цитираните по-горе дела по години (2012 – 2016 г.)

2012	2013	2014	2015	2016	2017
9	12	12	5	7	4

Източник: Практика на окръжните съдилища, система АПИС, 2017

На първо място, следва да се обърне внимание на тенденцията, че много малка част от престъпленията, регистрирани от МВР, стигат до съдебна фаза, защото в окръжните съдилища броят на делата е значително по-малък от тези в компетентността на Министерството на вътрешните работи, на етап проверка или досъдебното производство.

На второ място, от анализа на данните на окръжните съдилища се отчита съществена девиация в резултатите от активността на МВР и тази на съдилищата на страната. От общо 46-те съдебни дела за цитирания петгодишен период, делата за престъпления срещу художествената собственост са 43 (или 93%), а тези за престъпления срещу индустриалната собственост са едва 3 дела (или 7%). Тази значителна промяна показва, че голямата част от дейността на МВР, насочена срещу нарушения и престъпления на индустриалната собственост (средно около 290 регистрирани престъпления срещу индустриалната собственост и едва около 30 престъпления срещу художествената собственост), на практика завършва с административни наказания, без да влиза в съдебна фаза. Докато делата за престъпления срещу художествената собственост значително по-често стигат до съдебна фаза. Прави впечатление обстоятелството, че при съдебните дела за престъпления срещу художествената собственост от 43 дела 32 дела (или 74%) са именно за неразрешено използване на защитени обекти на авторско право – по смисъла на чл. 172а, ал. 1.

На трето място, интересно впечатление прави разпределението на произнасянията по делата по години, което дава представа за динамиката на съдебните спорове в областта на престъпленията в областта на интелектуалната собственост, като след 2013 и 2014 година, броят на съдебните решения и определения по тези дела намалява наполовина.

На следващо място, разглеждането на делата по вида на произнасянията на окръжните съдилища по съответните дела за престъпления срещу интелектуалната собственост, има следното изражение:

- Отменя присъда и връща делото за ново разглеждане: 11;
- Потвърждава прекратяване: 4;
- Отменя прекратяване и възобновява разследване: 3;
- Потвърждава продължаване на съдебни действия: 1;

- Потвърждава присъда: 16;
- Отхвърляне на иск срещу държавата: 1;
- Осъжда държавата за причинени вреди: 2;
- Изменя или отменя решение за обезщетение за вреди: 2;
- Прекратява производство: 3;
- Изменя присъда в по-лека: 1;
- Отменя постановление на прокуратурата: 1.

Раздел II. Административноправна защита на интелектуалната собственост

Административно-наказателна дейност на Патентното ведомство на Р България

В компетентността на Патентното ведомство са включени проверките за установяване на административни нарушения на правата върху марки, промишлени дизайни и географски означения, както и налагането на административни наказания при установяването на нарушения – глоби и имуществени санкции.

Брой проверки:

- 2016: 259 проверки, от които 28 са завършили с протокол за липса на нарушение [5];
- 2015: 267 проверки, от които 53 са завършили с протокол за липса на нарушение [6];
- 2014: 250 проверки, от които 77 са завършили с протокол за липса на нарушение [7];
- 2013: 289 проверки, от които 92 са завършили с протокол за липса на нарушение [8];
- 2012: 381 проверки, от които 105 са завършили с протокол за липса на нарушение [9].

Брой актове за установяване на административни нарушения:

- 2016: 231 акта [5];
- 2015: 214 акта [6];
- 2014: 173 акта [7];
- 2013: 197 акта [8];
- 2012: 276 акта [9].

Обща сума на наложените глоби по наказателните постановления:

- 2016: 39 570 лева [5];
- 2015: 45 515 лева [6];

- 2014: 66 669 лева [7];
- 2013: 70 738 лева [8];
- 2012: 69 000 лева [9].

Основните изводи са в няколко направления. На първо място броят на проверките за административни нарушения в областта на индустриалната собственост с годините все повече се доближава до броя на наложените актове за установяване на административни нарушения. Тази тенденция показва повишена ефективност на служителите на Патентно ведомство и на другите служби, ангажирани с дейността по извършване на проверки. На второ място обаче трябва да се посочи, че установената тенденция за повишена ефективност на проверките не кореспондира с размера на наложените глоби по издадените наказателни постановления. Ако през 2012 година средният размер на глобата на един акт е била 250 лв., през 2016 година средният размер на глобата е 171 лева. На трето място следва да се посочи, че невисокият размер на наложените глоби се допълва от тенденцията за все по-голямо неналагане на глоби и имуществени санкции (през 2016 г. общият размер на глобите е близо 45% по-малък в сравнение с 2012 г.). Като цяло се наблюдава и тенденция на намаляване на броя на нарушенията в областта на индустриалната собственост.

Раздел III. Заявителска активност в индустриалната собственост

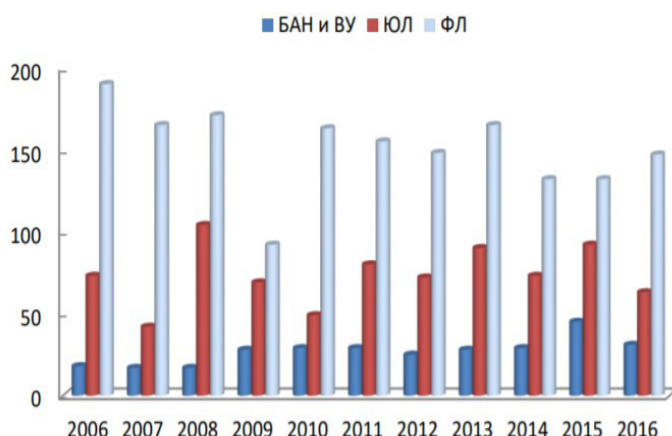
1. Активност на физическите лица, юридическите лица, БАН и висшите училища в заявките за защита на изобретения

„Значимостта на изобретенията за икономическия растеж и за изгодата на производството води до съществено нарастване на ресурсите, които отделният стокопроизводител инвестира за създаването на нови по-съвършени изобретения“ [1]. Тази икономическа аксиома предполага системно изследване на активността на физическите и юридическите лица в дейността по търсене на закрила върху техните изобретения като отчетлив показател за състоянието на икономиката в съответната държава. Структурата на заявките, подадени от български заявители, показва, че традиционно броят на заявките от физически лица (ФЛ) надвишава значително този на подадените от институции – Българската академия на науките (БАН), висшите училища (ВУ) и фирми (ЮЛ). Това означава, че развойната дейност на производствените предприятия, ако съдим по тяхната заявителска активност, не показва нивата, необходими и очаквани за икономически растеж в икономиката на знанието.

Съотношението е представено в графичен вид в следващата фигура:

Заявки за изобретения от български заявители за периода 2006 – 2016 г.

Фигура 1.

Източник: Българско патентно ведомство, Годишен отчет за 2016 [5]

2. Заявителска активност в областта на закрилата с патент за изобретение и полезен модел

Брой патентни заявки за изобретение, подадени по национален ред:

- 2016: 241 патентни заявки, от които 232 български и 9 чужди [5];
- 2015: 291 патентни заявки, от които 280 български и 11 чужди [6];
- 2014: 234 патентни заявки, от които 220 български и 14 чужди [7];
- 2013: 297 патентни заявки, от които 283 български и 14 чужди [8];
- 2012: 259 патентни заявки, от които 245 български и 14 чужди [9].

Области на индустрията, в които е потърсена патентна закрила:

- 2016: 45% машиностроене, 33% електроника, 22% химия и фармация [5];
- 2015: 47% машиностроене, 33% електроника, 20% химия и фармация [6];
- 2014: 46% машиностроене, 26% електроника, 28% химия и фармация [7];

- 2013: 48% машиностроене, 28% електроника, 24% химия и фармация [8];
- 2012: 43% машиностроене, 37% електроника, 20% химия и фармация [9].

Брой подадени заявки за регистрация на полезен модел:

- 2016: 462 заявки за регистрация, от които 453 български и 9 чужди [5];
- 2015: 272 заявки за регистрация, от които 265 български и 7 чужди [6];
- 2014: 233 заявки за регистрация, от които 220 български и 13 чужди [7];
- 2013: 373 заявки за регистрация, от които 363 български и 10 чужди [8];
- 2012: 201 заявки за регистрация, от които 190 български и 11 чужди [9].

Виден от статистиката е завишен интерес към търсенето на закрила за техническите решения като полезен модел.

Причините за тази отчетлива тенденция се свързват със спецификата на полезния модел като обект на интелектуална собственост, характеризиращ се с:

- на първо място с облекчена регистрационна процедура в сравнение с изобретението (при полезния модел не се извършва експертиза по същество) и
- на второ място – по-ниски са разходите за закрила в сравнение с патента за изобретение (държавните такси както за регистрация, така и за поддържане действието на регистрирания полезен модел са по-ниски от тези за изобретение).

Очевидна е отчетливата тенденция както при патентите за изобретение, така и при полезните модели, делът на чуждестранните заявители да се запазва на несъществено равнище, което показва все още недостатъчната пазарна привлекателност на българската икономика.

Видно от фигура 2 е, че интересът към търсенето на закрила за техническите решения като полезен модел значително изпреварва интереса към заявките за получаване на закрила за изобретение.

Фигура 2.

Източник: Българско патентно ведомство, Годишен отчет за 2016 [5]

3. Заявителска активност в областта на промишления дизайн

Брой подадени заявки за регистрация на промишлен дизайн:

- 2016: 166 заявки по национален ред, 49 заявки по Хагска спогодба [5];
- 2015: 206 заявки по национален ред, 27 заявки по Хагска спогодба [6];
- 2014: 223 заявки по национален ред, 21 заявки по Хагска спогодба [7];
- 2013: 280 заявки по национален ред, 34 заявки по Хагска спогодба [8];
- 2012: 230 заявки по национален ред, 21 заявки по Хагска спогодба [9].

Независимо, че аксиоматичното правило постановява, че „стратегията за успешно развитие е във функционална зависимост от проектираните и произведени във фирмата нови продукти“ [3], заявителската активност в областта на промишления дизайн продължава да следва изразената още през 2014 г. тенденция към намаляване на интереса на създателите на нови творчески решения в областта на външния вид на изделията и техните опаковки.

4. Заявителска активност в областта на търговските марки

В общия случай марките се свързват с конкретен продукт (а всъщност могат да бъдат: родови марки; марки под частен етикет за връзка с конкретна верига; фирмени марки, свързани с имиджа на съответна компания; фамилна марка – когато два и повече продукта се предлагат под една марка, и други),

като стремежът е диференциация на своите продукти, ясно пазарно позициониране и конкретно ориентиране към целеви сегменти [2].

Активността в подаването на заявки за марки е сред измерителите на интереса към българския пазар както от гледна точка на конкуренцията в производствения сектор, така и в сектора на услугите. Измерител е на привлекателността както на ниво фирма, корпорация (корпоративни марки), така и на ниво продукти (продуктови марки).

От съществено значение е динамиката на съотношението брой заявки от местни заявители към броя заявки за регистрация на марки на територията на България от чуждестранни заявители.

Брой подадени заявки за регистрация на марки в Патентното ведомство на Република България:

- 2016: 4673 заявки за регистрация, от които 4234 български и 439 чужди [5];
- 2015: 4534 заявки за регистрация, от които 4101 български и 433 чужди [6];
- 2014: 4649 заявки за регистрация, от които 4215 български и 434 чужди [7];
- 2013: 4164 заявки за регистрация, от които 3068 български и 1096 чужди [8];
- 2012: 4262 заявки за регистрация, от които 3844 български и 418 чужди [9].

Тенденцията за намаляване броя на подадените по национален ред заявки за регистрация на марки, която се очертава в периода 2012 - 2013 г., изглежда преодоляна. Този извод може да бъде направен въпреки наличието на лек спад през 2015 г., тъй като през 2016 г. броят на заявките се стабилизира на нива, които са малко по-високи от 2014 г.

Трайно се установява тенденцията на нисък интерес към възможностите на българския пазар от страна на чуждестранните заявители, защото обемът на чуждестранните заявки за регистрация на търговски марки е едва около 10% от общо подадените заявки за марки на територията на Република България.

Раздел IV. Творческо-икономическа активност в областта на художествената собственост

1. Издадени книги и брошури:

Година	Книги			Брошури			Книги и брошури на лице от населението - бр.
	Брой	Тираж	Среден тираж на една книга хиляди	Брой	Тираж	Среден тираж на една брошура хиляди	
2012	7213	4100.0	0.6	1050	882.0	0.8	0.7
2013	5939	3527.0	0.6	914	917.0	1.0	0.6
2014	6443	2982.3	0.5	1072	1048.7	1.0	0.6
2015	8221	3900.6	0.5	1099	1003.0	0.9	0.7
2016	7416	3475.3	0.5	1114	1031.7	0.9	0.6

[Източник: НСИ]

2. Издадени вестници:

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Вестници							
Заглавия - бр.	359	369	354	307	295	283	262
Издания - бр.	25371	25897	32495	30109	29786	28226	24 723
Годишен тираж - хил.	340812	373111	374660	324310	315712	267346	229 008
Еднократен тираж - хил.	4630	4168	4491	3143	3298	2561	2 244
Вестници на лице от населението - бр.	45.2	50.8	51.03	44.6	43.7	37.2	32.1

[Източник: НСИ]

3. Кина, екрани, прожекции:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Кина - бр.	43	41	40	49	55	59
Екрани	150	150	157	196	206	220
Прожекции - бр.	255190	242700	248486	282202	305989	321842
Посещения - хил.	4649	4257	4760	5097	5341	5548
Среден брой прожекции на едно кино - бр.	5934,7	5919,5	6212,2	5759,2	5563,4	5454,9
Среден брой посетители на едно кино - хил.	108,1	103,8	119,0	104,0	97,1	94,0
Среден брой посетители на една прожекция - бр.	18,2	17,5	19,2	18,1	17,5	17,2

[Източник: НСИ]

4. Радиооператори и предавания:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Радиооператори - бр.	87	87	83	85	84	84
Предавания - часове	640198	657037	650464	672959	704584	710281

5. Театри, зрителски места, представления, посетители

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Театри - бр.	73	74	75	72	75	75
Драматични	40	38	36	35	37	36
Оперни и балет	7	7	7	7	7	7
Оперетни	2	2	2	2	2	2
Куклени	18	21	24	22	22	23
Драматично-куклени	6	6	6	6	7	7
Места - бр.	30858	28530	29034	27219	29970	29090
Драматични	16660	16016	15365	14048	17102	16061

Оперни и балет	6015	4401	5643	4442	4340	4430
Оперетни	1460	1460	1457	1573	1573	1535
Куклени	2945	2925	2955	3490	3279	3369
Драматично-куклени	3778	3728	3614	3666	3676	3695
Представления - бр.	12864	13267	14463	14694	14168	15162
Драматични	5929	5970	5988	5964	5637	6110
Оперни и балет	842	703	927	1076	1101	1130
Оперетни	255	236	269	281	255	390
Куклени	4322	4760	5875	5841	5313	5545
Драматично-куклени	1516	1598	1404	1532	1862	1987
Среден брой представления на един театър - бр.	176	179	193	204	189	202
Постановки - бр.	1566	1470	1636	1559	1620	1646
в това число: нови	312	399	366	352	347	331

[Източник: НСИ]

6. Музеи, концерти, изложби:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Музеи - бр.	197	188	187	204	201	195
Посещения - общо - хил.	4211	4106	4644	4781	4763	5230
на един музей - хил.	21	22	25	23	24	27
Посещения в деня за свободен вход - хил.	725	802	879	764	1247	1223
Посещения от чужденци - хил.	841	830	782	792	738	1009
Изнесени беседи - бр.	54928	53035	63551	55693	49861	56415
в т.ч. на чужди езици - бр.	9243	8465	10635	9236	8008	14317
Уредени временни изложби - бр.						
Собствени	891	1054	1645	1470	1133	1193
Съвместни	1317	1036	975	978	935	1123

Концерти - бр.	639	585	633	711	640	663
Обсъждания на книги - бр.	379	374	397	396	426	442
Видео прожекции - бр.	1493	1854	2151	2430	12379	12183
Конкурси - бр.	109	148	176	169	145	152

[Източник: НСИ]

7. Телевизионни оператори:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Телевизионни оператори - бр.	101	114	103	112	116	121
Предавания - часове	683127	732731	716466	773256	731207	783472

[Източник: НСИ]

В областта на художествената собственост са показателни няколко тенденции в трите направления:

Намаление на интереса:

В един от дяловете на печатната индустрия се забелязва отчетливо намаляване и това е във вестникарската индустрия. Вестниците са тази категория творчески произведения, които трайно намаляват. При това и като заглавия (от 354 заглавия през 2012 на 262 заглавия през 2016), и като тиражи (от около 341 млн. тираж на вестниците средногодишно през 2012, на 229 млн. тираж през 2016).

Устойчивост на интереса:

Относително стабилно в печатната индустрия, без значими амплитуди в интереса през изследвания период, е издаването на книги, което се запазва като брой заглавия, като считано от 2014 г. насам средният тираж на издадена книга незначително, но все-пак намалява.

През петгодишния период относително стабилно се запазва интересът към театрите и към радиопредаванията и техните програми, където не се отчитат значителни флуктуации.

Ръст на интереса:

Ръст на интереса бележат брошурите, които нарастват с близо 20% от 2012 насам. Този дял от печатната индустрия се развива устойчиво, което би могло да се свърже с факта, че в забързаното съвременно ежедневие може и да няма време за книги, но интересът към четенето е запазен именно с ръста на интереса към брошурите.

Най-забележим ръст се отчита в областта на аудио-визуалното творчество и неговите пазарни проявления в областта на киноиндустрията и телевизионната индустрия. Броят на кината в България през изследвания петгодишен период устойчиво расте (от 41 през 2012, на 59 през 2016), също и броят на киноекраните (от 150 на 220 през 2016).

Заклучение

С космическото развитие на информационните технологии и глобалната информационна свързаност в началото на новия 21-ви век е налице нова трансформация, при която стартира преминаването на „индустриалното общество“ в „информационно общество“. Характерна черта на новия, пронизан от знание труд в информационното общество, е прилагането на ново знание към съществуващо знание като основен източник на производителност. В периода на трансформация от индустриално към информационно общество границата между индустриалния сектор и сектора на услугите се размива. „Господстваща позиция заема зависимото от ново знание повишаване

на производството – в промишлеността и услугите, което руши границата между „блага“ и „услуги“. [10]

В областта на *индустриалната собственост* като основна трайна положителна тенденция може да бъде посочен завишеният интерес към търсенето на закрила за техническите решения като полезен модел (броят на заявките за изобретение намалява ежегодно, но интересът към заявките за полезни модели от 2012 до 2016 е нараснал почти 3 пъти). Причините за тази тенденция се свързват с облекчена регистрационна процедура в сравнение с изобретението (при полезния модел не се извършва експертиза по същество) и на второ място – по-ниски са разходите за закрила в сравнение с патента за изобретение (държавните такси както за регистрация, така и за поддържане действието на регистрирания полезен модел са по-ниски от тези за изобретение). С негативен от икономическа гледна точка ефект може да бъде посочена трайно установената тенденция на нисък интерес към българския пазар от страна на чуждестранните заявителите, защото обемът на чуждестранните заявки за изобретение, полезен модел, марки е между 5% и 10% от общо подадените заявки в страната през последните пет години и продължава да намалява.

В областта на *художествената собственост* статистически разгледаната картина е по-перспективна от гледна точка на икономическите ефекти на човешкото творчество. Интересът към издаването на книги се запазва, а към брошурите нараства с близо 20% от 2012 г. насам. Стабилно е присъствието на театрите, радиопредаванията и техните програми, а интересът към кината и телевизията устойчиво расте. Броят на кината и киноекраните за пет години са нараснали с близо 50%, а телевизионните оператори и телевизионните програми с около 10% за същия период. Негативна тенденция се отчита само при вестниците, които трайно намаляват и като заглавия, и като тиражи.

В съвременната икономика, в информационното общество, сред най-важните фактори за пазарен успех са знанията и иновациите. „Икономическата ценност на знанието се определя от ефектите, които осигурява прилагането му“ [4]. Независимо от разнородния и многопластов характер на ефектите от използването на знанията, те имат общ признак – дават на този, който ги притежава, конкурентно предимство пред другите икономически субекти. Сред основните измерители на конкурентоспособността са и инвестициите в интелектуална собственост.

Референции:

1. Борисов, Б., Борисова, Вл., Интелектуална собственост, Издателство на УНСС, 2015
2. Брестничка, Р., Управление на търговските марки, Издателство на УНСС, 2004
3. Маркова, М. „Политики в дизайна като интелектуална собственост“, „Иновации, основани на дизайн в Европа: политическа рамка, приоритети и предизвикателства“, Фондация „Приложни изследвания и комуникации“, София, 12 март 2015 г.
4. (Откриваем на: www.arcfund.net/fileSrc.php?id=22389)
5. Цакова, В., Произведенията на науката като обект на интелектуална собственост, Издателство на УНСС, 2009
6. Годишен доклад на Патентното ведомство на Република България за 2016г. (Откриваем на: http://www.bpo.bg/images/stories/about_bpo/bpo_godishen_otchet_2016.pdf)
7. Годишен доклад на Патентното ведомство на Република България за 2015г.
8. (Откриваем на: http://www.bpo.bg/images/stories/about_bpo/bpo_godishen_otchet_2015.pdf)
9. Годишен доклад на Патентното ведомство на Република България за 2014 г.
10. (Откриваем на: http://www.bpo.bg/images/stories/about_bpo/bpo_godishen_otchet_2014.pdf)
11. Годишен доклад на Патентното ведомство на Република България за 2013г.
12. (Откриваем на: http://www.bpo.bg/images/stories/about_bpo/annual%20report_2013.pdf)
13. Годишен доклад на Патентното ведомство на Република България за 2012 г.
14. (Откриваем на: http://www.bpo.bg/images/stories/links/_2012-.pdf)
15. Гагова, Б., Сборник Традиции, приемственост и развитие в държавното управление на стопанския живот, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, София, 2009, стр. 513.

АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА ПО ЗАЩИТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2012-2016 Г.

Резюме:

С развитието на технологиите и глобалната информационна свързаност е налице трансформация, при която „индустриалното общество“ преминава в „информационно общество“. Характерна черта на новия, пронизан от знание труд, е прилагането на ново знание към съществуващо знание, като основен източник на производителност.

Целта на изследването е да се направят изводи и заключения за тенденциите в националната икономика, свързани със зависимостта ѝ от ново знание, както в материалната, така и в нематериалната сфера.

Задачите за постигането на целта се свързват с идентифицирането и анализа на:

- измерими годишни показатели за резултатността на държавните институции, компетентни да прилагат защитата на интелектуалната собственост;
- измерими годишни показатели за активността на физическите и юридическите лица в търсенето на закрила на своята интелектуална собственост.

Изследването в областта на *индустриалната собственост* отчита трайна положителна тенденция в завишаването от почти три пъти на интереса към търсенето на закрила за техническите решения като полезен модел. С негативен от икономическа гледна точка ефект може да бъде посочена тенденцията на нисък интерес към българския пазар от страна на чуждестранни заявители. Чуждестранните заявки за изобретение, полезен модел, марки е между 5% и 10% от общия брой заявки.

Изследването в областта на *художествената собственост* отчита, че интересът към издаването на книги се запазва, а към брошурите нараства с близо 20%. Без изменение е присъствието на театрите и радиото, а интересът към кината и телевизията расте. Негативна тенденция се отчита само при вестниците, които трайно намаляват като заглавия и като тиражи.

Едновременното изследване на показатели на индустриалната и художествената собственост е стойностно, защото позволява извеждането на глобални тенденции в интелектуалната собственост като цяло.

Ключови думи: Интелектуална, художествена, индустриална, собственост, изобретение, полезен, модел, марка, творчески, индустрии.

JEL: E7, O3, O5, Z11, Z18.

ANALYZING THE ACTIVITIES FOR PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY IN BULGARIA FOR THE 2012-2016 PERIOD

Abstract:

With the development of technology and global information connectivity, there is a transformation where the “industrial society” turns into an “information society”. A characteristic feature of the new, knowledge-driven working is the application of new knowledge to existing knowledge as a major source of productivity.

The purpose of the study is to draw conclusions about the trends in the national economy related to its dependence on new knowledge, both in the material and non-material fields.

Tasks to achieve the goal are related to identification and analysis of:

- Measurable annual indicators of the results of the state authorities competent to enforce intellectual property protection.
- Measurable annual indicators of the activity of individuals and companies in the process of obtaining protection of their intellectual property.

Industrial Property research of the study has consistently shown a positive upward trend in almost three times of the interest in seeking protection for technical solutions as a utility model. With a negative economic impact, the tendency of low interest towards Bulgarian market by the foreign applicants could be pointed out. Foreign applications for inventions, utility models and trademarks are between 5% and 10% of the total number of applications.

Artistic Property research of the study recognizes that the interest in book publishing remains steady, but the brochures grow by almost 20%. There is no change in the presence of theaters and radios, but the interest in cinema and television is growing. A negative trend is only reported in newspapers that are consistently decreasing as headlines and circulation.

Simultaneous research of industrial property and artistic property indicators is worthwhile because it allows identification of global trends in intellectual property as a whole.

Key words: Intellectual, artistic, industrial, property, invention, utility, model, trademark, creative, industries.

JEL: E7, O3, O5, Z11, Z18.